
ІВАН ОГІЄНКО — ФІЛОСОФ, РЕЛІГІЙНИЙ ДІЯЧ

УДК 215: 318

З.І.Тіменик

Національний університет «Львівська політехніка»

ТЕМПОРИТМІЧНІСТЬ ВІРИ, ЛЮБОВІ, ПРАВДИ У МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА (ОГІЄНКА) (НАУКОВЕ ПОВІДОМЛЕННЯ)

Маловивченість Огієнкових творів (з погляду філософії релігії взагалі й темпоритміки вияву її елементів — зокрема) спонукує до нових пошуків, спостережень, висновків. Отож (у контексті ідеї утвердження перемоги світла над темрявою) доцільно проаналізувати найсуттєвіші моменти відповідної процесуальності ще й з огляду на фактичну неопрацьованість теми комплексних темпоритмічних взаємозв'язків досліджуваних тут понять у контексті проповідничої спадщини Митрополита Іларіона (Огієнка) періоду 1940-х років. А вже серед надзвичайних обставин Другої світової війни та перших років Повоєння повсюдно виявлялося й гноблення духовне, а в нім — максималізм й екстремального буття ідеї перемоги світла над темрявою крізь призму «глибин і мілин» складних взаємодій.

Найперше варто відзначити: світло в Іларіоновому розумінні — духовне (богоносне й животворяще) явище з універсальним функціонуванням — виявляє себе у всіх досліджуваних поняттях, хоча природа такого вияву має різну пульсуючу темпоритмічність — відповідно до тамтешніх внутрішніх сутностей.

Є сенс стверджувати: як науковець і проповідник, Владика Іларіон зосереджується на істинності відповідних процесовиявів, котра виявляється у повноті пізнання, але — тільки без новітньої софістики: «Вірймо в Бога без мудрування, вірймо повною своєю істотою: серцем, душею й розумом» [1, с.15]. Тут «мудрування» — фактичний вияв софістичного розумування — в Іларіоновому підтексті сприймається як приховані діяння темряви у споконовічних противенствах зі світлом

(коли ці два явища володіють здатністю поперемінно утверджуватися зі складною темпоритмічною циклічністю). А з другого боку світло, що повсякчасно пронизує віру, любов, правду, за своєю буттєвою сутністю врешті-решт (з погляду філософії часу) набуває статусу нездоланного, а отже, й — вічного явища. І стається це найперше у випадковій контактуванні світла з вірою, позаяк вона — «наша найміцніша зброя проти гріховного розкладу світла» [1, с.15] (коли у противенстві започатковується складний синтез опромінення віри світлом, внаслідок чого гріх (як вияв темряви) припинює свою згубність).

Але діяння злих сил триває... І уже в руслі мисленневім... Тоді протидією темряві може стати думка про Бога [7, с.23] — тобто щоразу започаткований процес пізнання Творця і Його діянь в контексті нашої земної буттєвості. Таке відбувається, коли світло стає на проїз з темрявою. Коли в людині — Божому творінні — вселяється «грішна думка», котра здатна трансформуватись у руйнівні діяння зла. Коли перед людиною постає дилема: бути чи не бути світлу? За таких ситуацій думка про Бога, вважає Митрополит Іларіон, сповнює найперше рятівну функцію, визволяючи особу від влади темряви [7, с.23].

Тоді просторові можливості процесовияву віри значно зростають, стаючи реаліями буття Церкви — «душі нації» [3, с.2]. Темпоритмічні особливості віри у таких ситуаціях полягають у тім, аби така душа «була живою [...], щоб вона справді оживляла [...] весь наш народ» [3, с.2]. Тобто (поруч із богоносністю) світло віри спроможне забезпечувати духовну животворячість людського буття. Однак Владика Іларіон далі не заглиблюється в істинність одночася трьох процесовиявів (кордоцентричності «серця», онтологічності «душі», логічності «розуму»), вважаючи їх *de facto* рівнозначними чинниками у трійдному процесовияві світла віри.

Своєрідним є Іларіонове розуміння двох інших явищ — любові й правди. З погляду процесуальності їх він часто не сприймає окремішно, а в сув'язі співдіянь відповідно до багатофункціональності, визнаючи водночас право на автономність буття: «Любов та правда — це основа світу, й вони мусять бути в нас разом, як дві сестри найрідніші» [2, с.4]. Але їхнє, так би мовити, «обов'язкове» співбуття має певну умову функціонування, котра відповідно реалізується за своїми внутрішніми пульсаціями (вони в свою чергу спричинюють ще дві темпоритмічності: при творенні благих діл у поєднанні з процесовиявом «живого прикладу» (мається на увазі — у різнобічних сферах душпастирського [5, с.3]. Спричинюється назване співбуття відповідними полісемантичними функціональними можливостями (передусім, коли зважити на те, що за своєю суттю «любов — правдива, вибачальна, діяльна, розумна» [8, с.31]. Сентенція, отже, стверджує комплексність діянь любові у складних взаємодіях з мораллю, логікою. І коли через низку етапів у пульсації ритму духовного буття відчується «дихання» блаженства, тоді й сам народ стане блаженним. Але здійснюється воно лишень тоді, коли процесовияв любові сягає максимуму: «Блаженний народ, у якого любов процвітає!» [4, с.11]. Зауважмо:

навіть і тут, в образному вислові, автор не каже «цвіте», а — «процвітає»! Чим (свідомо чи інтуїтивно) визнає закономірність пульсуючої темпоритмічної природи віри, любові, правди.

Якщо процес буття людини постійно синхронізується також темпоритмікою вияву правди, то наступає гармонізація особистості у сфері духовній, моральній, інтелектуальній. За Іларіоновим розумінням, тоді про людину можна твердити, що вона «повновартісна [...] розумна, терпелива» [2, с.4]. Відбувається, отже, накладання, а описля — й синтез різних свідомостей (як також — і свідомості релігійної).

Виявляє себе врешті і процес пізнання правди, котрий, за переконанням Митрополита Іларіона, — невідворотний, неминучий. Але коли, як і за яких обставин (з погляду філософії часу) такий процес може завершитися? Які межі його періодичної циклічності? На низку таких риторичних запитань відповіді не маємо... Натомість є лишень констанція: «пізнана правда не може не справдитись» [4, с.11]. Передусім, на нашу думку, через те, що у поняття «пізнана правда» Іларіон вкладає сукупність наслідкових реалій світлоносної темпоритміки і віри, і любові, без контактування з якими правду зреалізувати неможливо. (Зрештою, з'ясування названих запитань є радше науково-дослідною метою, аніж — проповідничою. Між тим окремим дослідженням може стати вивчення самого феномену внутрішньої багатофункціональної темпоритміки світла (стосовно нездоланності — у метафізичному противенстві з темрявою і вічності — в онтологічному руслі світлоносності).

Сам же по собі процес вияву правди не може бути однаковим, хоч би з огляду на те, що має дві різні природи — Божу й людську. Владика Іларіон таке розрізнення розглядав з позиції того, що існують також і дві Церкви — Божа (непомилна, лиень — світлоносна) і Земна (помилна, у постійних противенствах світла з темрявою). А тому логічно припустити: темпоритм Божої правди є абсолютним, всесильним, з універсальними можливостями, адже тільки вона «будує правдиву людину, будує й світ!» [6, с.3]. Тут виявляється темпоритміка трьох нових процесів: буття Божого (як такого, як самого по собі) з подальшим розчленуванням на світотворчий і людинотворчий процеси. Спеціально з'ясувати її природу у проповідях Іларіон не мав на меті, — він тільки тезово висловив своє розуміння. Між тим для дослідника філософії релігії є сенс здійснити аналіз його текстів, з тим щоб виявити темпоритмічні можливості онтологічних процесів з погляду особливостей функціонування різних моделей, зокрібно — «віри-любові-правди». По-перше, це дасть змогу глибше осмислити сутність складників цієї моделі, по-друге, — збагнути своєрідність гармонії між різними моделями, по-третє, — глибше обґрунтувати об'єктивність противенств, через що й існує вічний саморух світла у порівнянні з періодичною минущистю та зникомістю темряви.

Підсумовуючи викладені тут спостереження, можна зробити висновок: темпоритмічність понять віри, любові, правди має ускладнену (й водночас згармонізовану) систему взаємозв'язків. Природа

пульсації темпоритмів духовних текстів в перспективі дасть змогу розкривати непізнані досі пласти світоглядно-свідомісних рівнів Митрополита Іларіона (Огієнка).

Список використаних джерел:

1. *Іларіон*, Митрополит. Віра. Слово во врем'я лютє: [Проповідь]. — Холм: Свята Данилова Гора [далі — СДГ], 1944.
2. *Іларіон*, Митрополит. Живімо правдою! [Проповідь]. — Холм: СДГ, 1944.
3. *Іларіон*, Архієпископ. Лист до Духовенства і вірних від 19 грудня 1940 р. — Цит. за: Метюк Григорій, о. Соборноправність в Холмсько-Підляській Єпархії // Слово істини [Вінніпег]. — 1950. — Ч.8.
4. *Іларіон*, Архієпископ. «Прийміте всі духа премудрости»: [Проповідь]. — Холм: СДГ, 1943.
5. *Іларіон*, Архієпископ. Служімо своєму народові! Слово [...] Архієпископа Холмського і Підляського на III-му з'їзді оо. деканів дня 10-го лют. 1942 р.: Скорочений запис секретаря. — Холм: СДГ, 1942.
6. *Іларіон*, Архієпископ. Христос Рождається! [Архипастир. послання] // Холмська Земля [Краків]. — 1944. — Ч.1-2.
7. *Іларіон*, Архієпископ. Як жити на світі. Мій дарунок для молоді. Книжечка перша. — Холм: СДГ, 1943. — 48 с.
8. *Іларіон*. Якою має бути наша любов // Слово істини [Вінніпег] — 1949. — Ч.1 (25).

Отримано: 18.09.2007 р.

УДК 371.4: 23

О.В.Огірко

*Львівська національна академія ветеринарної медицини
імені С.З.Гжицького*

МИТРОПОЛИТ ІВАН ОГІЄНКО ЯК ПЕРЕКЛАДАЧ СВЯТОГО ПИСЬМА

У статті аналізуються відомі українські переклади Біблії та один з найбільш поширених — переклад митрополита Іларіона (Івана Огієнка), а також значення Біблії для духовного розвитку українського народу.

Ключові слова: церква, митрополит, Огієнко, Іларіон, Біблія.

Митрополит Іван Огієнко — це видатний духовний і освітній діяч Української Церкви, письменник, чого не змогли знівелювати чи заперечити ані час, ані ідеологи різних політичних сил, що були при владі в Україні. Його постать стала знаковою в історії не лише Української Церкви, але й українського народу та Західної Європи і Канади в цілому. Все, що він робив, намагався чинити на славу Божу та для добра українського народу і Церкви. Є всі підстави говорити про огієнкознавство як про окрему ділянку історико-церковних студій, що сформувалася впродовж останніх 30 років. Дослідники життя і творчості Івана Огієнка зробили дуже багато для вивчення його біог-